

Recente roofvogelliteratuur

Rob G. Bijlsma

Agostini N. & Logozzo D. 1995. Autumn migration of Honey Buzzards in southern Italy. J. Raptor Res. 29: 275-277.

Observaties van 24 augustus tot 5 oktober 1993 op Mount Covello in Calabrië: 895 exemplaren in 326.5 waarnemingsuren. Twee pieken in doortrek, namelijk 31 augustus-1 september en 16-19 september. Van 24 aug. tot 12 sep. was 89.6% van 164 ex. adult, tegen slechts 3.7% van 54 ex. van 13 sep. tot 5 okt.

AGW-Vorstand. 1995. Die Bestandsentwicklung des Wanderfalken in Baden-Württemberg von 1965-1994. Beih. Veröff. Naturschutz Landschaftspflege Bad.-Württ. 82: 199-217.

Gedetailleerde beschrijving van de populatie-ontwikkeling van Slechtvalken in Baden-Württemberg. In jaren zestig en zeventig slechts 20-30 paren, met jaarlijks niet meer dan 20-30 jongen. Eind jaren zeventig sprake van herstel. Na 1985 stormachtige groei, met jaarlijkse jongenproductie van 200-400. Tot 1981 was Slechtvalk hier exclusief broedvogel van rotswanden. Daarna in toenemende mate ook steengroeves en gebouwen als broedplaats. Tot 1994 broedde 60.4% op rotswanden, 28.2% in steengroeves en 11.4% op gebouwen.

Albig A. & Schreiber A. 1996. Bestandsentwicklung von Habicht, Sperber und Mäusebussard auf einer Fläche in der Stader Geest (Nord-West-Niedersachsen). Seevögel 17: 15-19.

Kartering van drie roofvogelsoorten op 120 km² in de buurt van Stade. Minder dan 10% van het gebied is bos, 11% verstedelijkt en de rest overwegend cultuurland. In 1984-88 en in 1993 werden resp. 2, 4, 4, 5, 4 en 6 paren Havik, 0, 3, 5, 8, 7 en 6 paren Sperwer en 25, 27, 33, 36, 28 en 45 paren Buizerd vastgesteld. Gesommeerd over de jaren bracht 80% van de Haviken, 69% van de Sperwers en 86% van de Buizerds jongen groot.

Annen J. & Steendam H. 1996. Slaapplaatstellingen Blauwe kiekendief. In de Vogelkijker 12(1): 9-11.

Tellingen bij Zuidlaardermeer in winter 1995/96 leverden 0-6 exemplaren op (november-maart). Tevens op 5 en 26 november en op 2 december een juveniele Bruine Kiekendief. Op dezelfde slaapplaatsen werden in 1986-88 maximaal 11 ex. geteld.

Arbeitsgruppe Greifvögel Nordrhein-Westfalen der GRO und WOG. 1996. Die Bestandsentwicklung und der Bruterfolg des Baumfalken (*Falco subbuteo*) in Nordrhein-Westfalen von 1972-1994. Charadrius 32: 8-23.

De broedpopulatie van de Boomvalk vertoonde van jaar op jaar schommelingen tot 25%. Van 1972-85 ging de soort geleidelijk achteruit, aansluitend op eenzelfde trend in 1950-70. Daarna volgde tot 1991 een sterke toename (tot boven het niveau van 1972), maar in 1994 was de stand alweer lager dan in 1972. Deze trend was zichtbaar in alle deelgebieden van Nordrhein-Westfalen. De schommelingen waren deels gekoppeld aan klimaats- en weersinvloeden: als mei goed weer oplevert, is het aandeel niet-broeders laag en stijgt het aantal broedparen. In koude en natte zomers is het broedsucces laag. De totale populatie van deze Duitse deelstaat wordt geschat op 219-474 paren, in de laatste zes jaren van onderzoek op 350-474. Van de 689 gevolgde broedpogingen was 88% succesvol (gefalteerd, omdat vroegtijdig mislukte broedpogingen makkelijk aan de aandacht ontsnappen). 431 broedparen brachten 945 jongen groot (2.19/succesvol paar). In 1989 werden 8 van de 36 nesten gevonden op nesten in hoogspanningsmasten. In 1992-94 werden nog eens 7 nesten op dergelijke plekken aangetroffen.

Bagyura J. & Harashzthy L. 1994. (Data on other raptors as prey animals of Goshawks (*Accipiter gentilis*.) *Aquila* 101: 89-92.

Naast Haviken werden in Hongarije tevens Sperwers, Buizerds, Sakervalken, Torenvalken, Roodpootvalken, Schreeuwarend, Velduil, Ransuil, Bosuil en Steenuil als prooi van Haviken gevonden.

Barnes L.J. & Garwood R.R. 1995. Peregrine Falcon takes a fish in Idaho. *J. Raptor Res.* 29: 283-284.

Adulte Slechtvalk bracht zalm naar nest in Idaho. Onduidelijk hoe de vis was bemachtigd.

Baum F. & Hädrich J. 1995. CKW- und PCB-Kontamination. Chlorkohlwasserstoff-Pestiziden und polychlorierten Biphenylen in Eiern wildlebender Vögel, insbesondere südwestdeutscher Wanderfalken. *Beih. Veröff. Naturschutz Landschaftspflege Bad.-Württ.* 82: 351-373.

Van sommige soorten pesticiden werd een sterke afname (sinds jaren zeventig) vastgesteld in eieren van Slechtvalken, zoals HCB en Lindaan. Van DDE en vooral PCB's nog forse hoeveelheden aanwezig in eieren.

Bavoux C., Burneleau G., Nicolau-Guillaumet P. & Picard M. 1995. Le Busard des roseaux *Circus a. aeruginosus* en Charente-Maritime (France). VIII - Attachement au site de reproduction et appariements. *Alauda* 63: 273-280.

Onder 32 geringde mannetjes Bruine Kiek vestigden zich 7 in het jaar van de eerste broedpoging op de geboorteplaats, 7 op <2 km, 7 op 2-4 km en 11 op >4 km afstand. Van 28 vrouwtjes waren deze waarden resp. 0, 5, 3 en 20. De afstand tussen verschillende broedpogingen (inclusief vervolglegels) was bij 45 mannetjes 0 km, bij 37 <2 km, bij 14 2-4 km en bij 19 >4km. Bij de vrouwtjes waren dat resp. 30, 51, 22 en 25 exemplaren. In de leeftijd van 1-6 jaar gingen resp. 0, 14, 9, 6, 3 en 0 mannetjes voor het eerst tot broeden over; bij vrouwtjes was dat resp. 9, 14, 1, 2, 1 en 1x. De helft van de vogels heeft een partner van dezelfde leeftijd of met één jaar verschil. Bij grotere leeftijdsverschillen was het mannetje vaak ouder dan het vrouwtje. De paartrouw was het grootst indien het broedsel succesvol was (echtscheiding in 13 van de 42 gevallen). Bij mislukking van het broedsel volgde in de helft van de gevallen (12 op 24) een echtscheiding. Polygamie werd onder 9 van de 65 mannetjes vastgesteld.

Berlijn M. 1996. Adulte Zeearend in Limburg in de winter van 1995/1996. *Limburgse Vogels* 7: 32-33.

23 waarnemingen van vermoedelijk dezelfde Zeearend langs de Maas in Limburg tussen 12 december en 24 februari.

Berry J.D. & Henny C.J. 1995. Osprey polygyny in Wyoming. *J. Raptor Res.* 29: 279-281.

Polygynie bij Visarenden komt weinig voor; hier wordt een geval beschreven voor Wyoming. Vermoedelijk alleen polygynie (man met 2 vrouwen) in recent gekoloniseerde gebieden, waar tekort aan mannen bestaat en twee nestplaatsen vlak bij elkaar liggen.

Bird D.M., Varland D.E. & Negro J.J. (eds.) 1996. *Raptors in human landscapes: adaptations to built and cultivated environments.* Academic Press, London. 396 pp. ISBN 0-12-100130-X. Prijs f 127.50.

Compilatie van bijdragen uit verschillende werelddelen, met een sterk Noordamerikaanse kleur. De 34 bijdragen zijn gerangschikt onder roofvogels in stedelijke landschappen, roofvogels en kunstmatige nestgelegenheid, roofvogels in gecultiveerde landschappen, roofvogels in industriële landschappen en miscellanea. Met "raptors" worden in dit boek, op Amerikaanse wijze, roofvogels en uilen bedoeld (de Britten vinden alleen roofvogels raptors). In de volgende Takkeling zullen enkele bijdragen afzonderlijk de revue passeren.

Bolen E.C. 1995. Further evidence of nesting adaptability in Osprey: nest atop a 61-meter television tower. J. Raptor Res. 29: 284-285.

Nestelend gedurende enkele jaren bovenop TV-mast aan rand rietmoeras in New Jersey. De antenne, waarop het nest was gebouwd, wordt periodiek gedraaid, maar dat weerhield de Visarenden er niet van aan het nest vast te houden en te broeden.

van den Bossche W. & Lens L. 1994. Soaring bird migration at the Bosphorus (Turkey): the need for a multi-station survey. Gerfaut 84: 51-62.

Simultaantellingen langs de Bosphorus tussen Sariyer en Kadiköy van 8 september tot 1 oktober 1988. Soortafhankelijke trekpatronen waardoor tellingen vanaf één post niet volstaan om een goed beeld van de gestuwde doortrek te krijgen. De plaats van oversteek wijzigt zich in de loop van de dag onder invloed van locatie slaappleaats, wind en thermiek.

Boudarel P. & Kobierzycki E. 1995. Observation de chasse du faucon hobereau (*Falco subbuteo*) à l'étage nival dans les Pyrénées. Alauda 63: 42.

Vlinderjacht (o.a. op kleine vos) door Boomvalken op 2900-3000 m hoogte in de Pyreneeën, op 17 juli 1992. Blijkbaar weinig succesvol (geen echte vangsten gezien), maar wel resten van vlinders gevonden.

Brochet J. & Gizart L. 1995. Cannibalisme entre deux nichées chez le Busard cendré *Circus pygargus*. Alauda 63: 122.

In Champagne op 400 km² jaarlijks 15-25 paren Garuwe Kiekendief in graanvelden. 66% van 260 prooien waren muizen (vooral veldmuis), 25% kleine zangvogels. 1994 was een voedselarm jaar (20 vliegvlugge jongen, tegen 45 in 1993). In 1994 laat legsel met 3 eieren op 10 juli (waarschijnlijk vervolglegsel). Op 24 juli lag er een 5-uurs-jong en een aangepikt ei in het nest (1 ei of jong verdwenen). Tien minuten later werd prooioverdracht van man naar vrouw gezien; het nest werd direct daarna nogmaals bezocht. Behalve het 5-uurs-jong en het ei lag er een dood jong (leeftijd hoogstens 2 dagen) in het nest.

Buck J.A. & Craft R.A. 1995. Two walk-in traps designs for Great Horned Owls and Red-tailed Hawks. J. Field Ornithol. 66: 133-139.

Beschrijft inloopkooien (met bouwtekening) voor Oehoes en buizerdachtigen, gebaseerd op tunnel- en op valdeursystemen.

Buise M.A. 1996. Over de toename van de bruine kiekendief als broedvogel in oostelijk Zeeuws-Vlaanderen. De Steltkluut 26: 17-18.

Midden 20ste eeuw geen of sporadisch broedvogel in Zeeuws-Vlaanderen. Daarna toename, vooral vanaf jaren zeventig. In 1982 afvlakking toename, gevolgd door hernieuwde groei in 1988-91. In Saefinghe van c. 6 paren in jaren tachtig naar 12 in beginjaren negentig. In 1994 wederom sterke toename in oostelijk Zeeuws-Vlaanderen: 54-58 paren binnendijks en 17 buitendijks. Totaalschatting in 1994 voor oostelijk Zeeuws-Vlaanderen 75-80 paren.

Buise M.A. 1996. De Torenvalk als broedvogel in Oost Zeeuws Vlaanderen in 1994. De Steltkluut 26: 24-25.

Aantal paren in oostelijk Zeeuws-Vlaanderen in 1994 wordt geschat op 100-120. In 83 van 102 territoria werd met zekerheid gebroed. Indruk bestond dat minder dan de helft in nestkasten broedde.

Carnier T. 1994. Zum Nahrungserwerb des Turmfalken (*Falco tinnunculus*) in einem Latenzjahr (1994) der Feldmaus (*Microtus arvalis*). Beitr. Naturkd. Niedersachsens 47: 121.

In 1994 extreem weinig veldmuizen in Weser-Ems-gebied. Torenvalkman betrapt bij leeghalen nest Grauwe Vliegenvanger (jongen 8 dagen oud), dat goed verscholen onder een rieten dak (30 cm overstekend) van een huis lag.

Chiavetta M. 1995. (Preservation and observation of a colony of Montagu's Harrier (*Circus pygargus*) in the Emilian plain in the years 1992 and 1993.) *Suppl. Ric. Biol. Selvaggina XXII: 361-362.*

In 1993 broedden op 40 ha 6 paren in graanvelden en 1 paar in een rietveld. Negen van de elf jongen vlogen uit dankzij bescherming.

Clarke R. 1995. The Hen Harrier (*Circus cyaneus*) winter roost survey: research on diet. *Suppl. Ric. Biol. Selvaggina XXII: 207-213.*

Review van onderzoek naar slaappleaatsen van Blauwe Kiekendieven in Europa. Gegevens uit Finland, Falsterbo en Oost-Engeland lieten een synchrone dip in aantallen in de winter van 1987/88 zien. Voor roestplaatsen in West-Engeland (New Forest) en Oost-Engeland (Breckland) worden over november-maart 1988/89 prooien nader uitgewerkt (op basis van braakballen). Vogels nemen groot deel van menu in beslag, in tegenstelling tot bevindingen in Oost-Europa waar veldmuizen het hoofdvoedsel vormen.

Colero C. 1992-94. Melanistic Montagu's Harrier *Circus pygargus*. *II-Merill 28: 30.*

Waarneming van een trekkende melanistische Grauwe Kiekendief op 25 september 1994 op Malta.

Costers R. 1996. Slechtvalken gemeen goed? *Windbreker 87 (april '96): 2-5.*

Bewerking van 52 waarnemingen (over 1976/77-1995/96) van Slechtvalken in deel van Noord-Holland. Vielen tussen 7 september en 12 mei, met pieken op overgang september-oktober en februari-maart. Meeste meldingen stammen van na 1990/91.

Daan S., Deerenberg C. & Dijkstra C. 1996. Increased daily work precipitates natural death in the kestrel. *In: Deerenberg C. Parental energy and fitness costs in birds, pp. 23-47. Proefschrift. RUG, Groningen.*

Het opvoeden van jongen is een energetisch veeleisend proces. De kosten ervan kunnen experimenteel worden gekwantificeerd door het aantal jongen per nest (in dit geval van Torenavalken) te vergroten of te verkleinen. Het effect van deze ingrepen is tot nu toe gemeten aan de hand van de lokale overleving van individueel herkenbare vogels. Het valt echter niet uit te sluiten dat een verminderde lokale overleving in werkelijkheid is veroorzaakt door toegenomen emigratie. In deze studie wordt het moment van sterfte van 63 (in broedselgrootte) gemanipuleerde Torenavalken geanalyseerd. Zestig procent van de ouders die twee extra nestjongen hadden moeten grootbrengen werden voor het eind van de eerste daaropvolgende winter dood teruggemeld. Ter vergelijking: dit was slechts 29% onder ouders die een normaal of een gereduceerd broedsel hadden opgevoed. Emigratie kan hiermee worden verworpen als oorzaak van een verminderde lokale overleving. De extra sterfte volgde in de winter na de broedselvergroten experimenten. Het is bekend dat ouders hun dagelijkse energieverbruik aanpassen aan de broedselgrootte. Door meer jongen groot te brengen, lopen ze een groter risico binnen een half jaar dood te gaan.

Deerenberg C., Pen I., Dijkstra C., Arkies A.-J., Visser G.H. & Daan S. 1995. Parental energy expenditure in relation to manipulated brood size in the European Kestrel. *Zoology, Analysis of Complex Systems (ZACS) 99: 38-47.*

Het dagelijks energieverbruik van Torenavalken steeg naarmate er experimenteel meer jongen aan een broedsel werden toegevoegd. Het gemiddelde niveau van energieverbruik verschilde niet tussen de sexen, maar bij de vrouwtjes steeg het met vorderende leeftijd van het broedsel (gebeurde niet bij de mannetjes). Weersomstandigheden, legdatum, sterfte noch lichaamsgewicht hadden een significante invloed op het dagelijks energieverbruik. De negatieve relatie tussen dagelijks energieverbruik en lokale overleving is een directe aanwijzing dat er een verband bestaat tussen energie- en fitnesskosten.

Dickson R.C. 1995. Nest reliefs and feeding rates of Merlins. *Scottish Birds 18: 20-23.*

Mannetjes Smellekens nemen ongeveer eenderde van het broeden overdag voor hun rekening. Prooien werden tijdens en voorafgaande aan de eifase minder vaak aangevoerd dan in de jongenfase; ook waren de prooien in de eifase kleiner. De meeste prooien werden door de mannetjes aangevoerd.

Dickson R.C. 1995. Spread-wing posture by a juvenile Peregrine Falcon in winter. Scottish Birds 18: 58-59.

Jonge Slechtvalk zat met gespreide vleugels (als Aalscholver) in zon op paal, afgewisseld door poetsen en verenschudden. Twee maal op de grond liggend met gespreide vleugels (1x droog en zonnig, 1x na zware regenval). Meestal beperkt dit gedrag zich tot vogels in gevangenschap.

van Diermen J. 1996. Sperwers in dorp, cultuurland en bos. De Levende Natuur 100: 43-51.

Studiegebied van 110 km² in centraal Noord-Brabant, overwegend bestaande uit cultuurland en met een dichte bewoning door mensen, deels in 3 grotere en 5 kleine dorpen. Het broedsucces en de voedselkeus van Sperwers werden voor drie habitat-types bekeken over 1988-95: dorp, kleine bosjes in cultuurland en grotere bossen. Sperwers broedend nabij dorpen vertoonden de geringste variatie in voedselsamenstelling (6 soorten maakten 72% van de prooilijs uit in de fase voorafgaande aan de eileg), waarmee dorpen als het meest eutrofe van de drie habitats kunnen worden aangemerkt. Sperwers nestelden in loof- (28%) en naaldbos, gelijkelijk verdeeld over de habitats. Broedsucces wisselde niet naar nestboomsoort. In totaal werden 148 nesten gevonden (13-22/jaar) in 35 nestplekken. De aantallen waren het meest stabiel in bossen en nabij dorpen. Dorpen trokken de "betere" Sperwers aan: adulte mannetjes en ervaren vrouwtjes die gewoonlijk langer dan één jaar bleven. Het broedsucces van dorpssperwers was ook erg goed: 88% van de nesten en 90% van de legfels was succesvol. De eileg van dorpssperwers startte gemiddeld 8 dagen eerder dan in de andere habitats. In bos was het gemiddelde legsel iets groter (+0.4) dan in cultuurlandbosjes. Rurale nesten leverden het geringste aantal jongen per legsel op (-0.5 vergeleken met bossperswers), vooral als gevolg van mislukkingen tijdens de eifase (predatie door kraaien en mensen). Havikpredatie speelde een geringe rol (2 van de 15 volledige mislukkingen in bossen en geen enkel geval in dorpen of cultuurland). De overleving van jongen geboren nabij dorpen was beter dan van plattelandjongen (gebaseerd op ringgegevens). Het voordeel voor Sperwers nabij dorpen zit hem in het aanbod van Huismussen, waardoor ze vroeger met broeden kunnen beginnen en uitgevlogen jongen eerder van het grote voedselaanbod in juni kunnen profiteren (42% van de prooien van dorpssperwers bestaat in de broedtijd uit mussen). De dorpssperwers vangen relatief veel adulte mussen, in tegenstelling tot bossperswers (die meer jonge mussen pakken). Zodoende is het mogelijk dat dorpssperwers de leeftijdsopbouw van mussen in Brabantse dorpen beïnvloeden (door influx van jonge mussen van buitenaf te bewerkstelligen).

Duncan J.M. & Cooper G.F.A. 1995. Buzzard's interaction with stoat. Scottish Birds 18: 57-58.

14 februari 1994: Buizerd (B) eet van dode Zilvermeeuw. Hermelijn (H) verschijnt tot op enkele meters, waarna B naar paal 5 m verderop vliegt. H volgt en begint naar B te springen (raakt hem bijna). 10 min lang vliegt B van paal naar paal, gevolgd door H, die blijft springen naar B. 1x raakt H zelfs B, waarbij laatste bijna evenwicht verliest. H ook 1 m van B op rug rollen, gevolgd door cirkels rennen, koprollen en druk bewegen. Na 15 min verdween H.

Dunk J.R. & Cooper R.J. 1994. Territory-size regulation in Black-shouldered Kites. Auk 111: 588-595.

In NW-Californië werd grootte van territorium van Grijze Wouwen afgezet tegen prooiaanbod (vooral *Microtus californicus*) en talrijkheid van andere roofvogelsoorten. Territoriumgrootte

Foto: Buizerd, vier eieren genummerd in juiste legvolgorde, Wateren, 24 april 1996 (Rob Bijlsma)

was omgekeerd gerelateerd aan prooiaanbod en aantal concurrenten. Na wat statistisch geïllustreerd luidt de conclusie dat de territoriumgrootte direct wordt bepaald door de talrijkheid van concurrenten, en indirect door prooiaanbod. Hoe meer muizen, hoe meer roofvogels, hoe kleiner territoria van Grijsje Wouwen.

Dunne P. 1995. The wind masters. The lives of North American Birds of Prey. Houghton Mifflin Company, Boston. XVI + 263 pp. ISBN 0-395-65235-9. f46.50.

In verhalende vorm worden de Noordamerikaanse roofvogels behandeld, vaak door middel van uitgesponnen anecdotes en met antropomorfe verklaringen voor gedrag. De achterliggende kennis is gebaseerd op eigen ervaringen en informatie uit handboeken. Zodoende wordt het leven van roofvogels op leesbare en makkelijk te begrijpen manier beschreven. Dit soort boeken, geschreven in een meer literair idioom, is typisch voor Noord-Amerika (al kunnen ze er in Engeland ook wat van). Voor wie de pest heeft aan boeken vol met grafieken en tabellen, en liever de wind om zijn oren hoort gieren, hoeft zich met dit boek niet bekocht te voelen. Peter Dunne is bovendien geen kleine jongen op roofvogelgebied, terwijl de illustraties van David Sibley er mogen wezen.

Fisher P. 1995. The breeding biology and conservation status of the Osprey *Pandion h. haliaetus*, on the Farasan Island Protected Area. NCWCD, Riyadh. (uit Phoenix 12: 13, 1995)

In de winter van 1994/95 werden 85 paren Visarend geteld op de Farasan Eilanden in de Rode Zee. Hiervan broedden er 65, waarvan 42 nesten werden bezocht en 48 jongen werden geringd. De eerste eieren werden in de tweede week van november gelegd; eileg werd in de daaropvolgende 12 weken vastgesteld. Gemiddelde legselgrootte was 2.85.

Gedeon K. 1995. Herkunft und Alter überwinternder Rotmilane *Milvus milvus* nördlich der traditionellen Winterquartiere. Vogelwelt 116: 311-315.

Gedurende 1964-93 werden in voormalig Oost-Duitsland 13.627 Rode Wouwen geringd. Terugmeldingen naar vindplaats, leeftijd en vinddatum (winter: november tot en met februari) uitgewerkt. Meldingen uit december en januari als echte wintermeldingen aangemerkt, omdat terugtrek al begin februari aanvangt. Adulte Rode Wouwen, die ten minste een keer hebben gebroed, overwinteren geregeld benoorden het normale overwinteringsgebied (vanaf Midden-Europa tot en met Iberisch Schiereiland). Overdag zijn dergelijke vogels vaak even op de broedplaatsen, 's avonds wordt gezamenlijke slaappleaats opgezocht.

Giacchini P., Hedges C. & Pandolfi M. 1995. (Feeding activity and diet of Montagu's Harrier (*Circus pygargus*) in central Italy.) Suppl. Ric. Biol. Selvaggina XXII: 245-248.

Voedsel van adulte en jonge Grauwe Kieken in centraal Italië wordt in procenten uitgewerkt naar prooigroepen voor 1990-93. Voor beide leeftijdsgroepen en alle jaren waren vogels en kleine zoogdieren het belangrijkste; ook insecten werden veel gepakt. In totaal 132 prooien van adulte vogels en 334 prooien van jongen geregistreerd. Aandeel reptielen wisselde sterk naar regio (van 0 tot 22% van alle prooien); waar reptielen op de menulijst ontbraken, werden meer vogels gevangen.

Gil-Delgado J., Verdejo J. & Barba E. 1995. Nestling diet and fledgling production of Eurasian Kestrels (*Falco tinnunculus*) in Eastern Spain. J. Raptor Res. 29: 240-244.

Gemiddeld legbegin van 24 paren Torenvalk in Oost-Spanje in 1982-87 was 8 mei (SD=11.5), gemiddeld aantal jongen per paar vier (N=47, SD=0.7, spreiding 2-5). Geen significante verschillen van jaar tot jaar. Sprinkhanen vormden het hoofdvoedsel in de nestjongenfase. Zoogdieren en vogels stonden weinig op het menu. In vergelijking met populaties die voornamelijk van muizen leven (N- en W-Europa) zijn broedresultaten in Spanje minstens 0.5 e .

Götmark F. & Unger U. 1994. Are conspicuous birds unprofitable prey? Field experiments with hawks and stuffed prey species. Auk 111: 251-262.

Vogels met een cryptisch verenkleed worden geacht moeilijker door predatoren te vinden (en dus te vangen) te zijn. Omgekeerd zouden opvallend gekleurde vogels niet lekker of moeilijker te vangen zijn (door grotere wendbaarheid/waakzaamheid). Om dit te testen werden twee experimenten uitgevoerd. Tijdens de najaarstrek werden in Zuid-Zweden simultaan een opgezette witte kwikstaart (zwart-wit verenkleed) en een graspieper (bruin gestreept) aangeboden (experiment 1), of anders een grote bonte specht (zwart-wit) en een vrouwtje merel (bruin cryptisch)(exp. 2). Langstrekkende roofvogels (vooral Sperwers) deden uitvallen naar deze prooien. Het aantal uitvallen naar witte kwik en graspieper bleek niet van elkaar af te wijken, maar merels werden veel vaker geattaqueerd dan grote bontes. Op foto's van de experimenten werden witte kwik en graspieper door mensen even makkelijk ontdekt, maar spechten bleken meer op te vallen dan merels. Dat merels vaker worden aangevallen zou dus een ondersteuning zijn van de hypothese dat roofvogels opvallende prooien liever links laten liggen. In dit geval had dat niet te maken met de eetbaarheid van het vlees, omdat valken in gevangenschap geen voorkeur hadden voor één van beide soorten.

Gould W.R. & Fuller M.R. 1995. Survival and population size estimation in raptor studies: a comparison of two methods. J. Raptor Res. 29: 256-264.

Gewoonlijk worden roofvogelpopulaties simpelweg geteld (nesten, territoria). Gebaseerd op onderzoek naar Slechtvalken op Groenland werden tellingen vergeleken met populatieschattingen op grond van een vang-terugvang-methode (Jolly-Seber), waarbij vrouwtjes Slechtvalken werden geïdentificeerd (op ringnummer?) op de nestplaats. De Jolly-Seber-methode leverde een grotere populatie en een betere overleving van vrouwtjes op dan zichtbaar werd in de tellingen. Er wordt voorgesteld om Jolly-Seber standaard toe te passen in

populaties met gemarkeerde vogels, waarbij een standaardset van nesten in een vast gebied jaarlijks moet worden gecontroleerd. Bij berekeningen van overleving is gebruik van vangterugvang-modellen een absolute voorwaarde.

Graef K.-H. 1996. Fund eines mindestens 25jährigen Mäusebussards (*Buteo buteo*). Vogelwarte 38: 197.

Vondst van c. 2 weken dode Buizerd op 30 januari 1995. Geringd als volgroeid exemplaar op 15 januari 1970. Afgelegde afstand 83 km (OZO richting). Ring sterk gesleten, maar nummer nog goed te lezen.

Green R.E. 1996. The status of the Golden Eagle in Britain in 1992. Bird Study 43: 20-27.

De telling in 1992 leverde 422 paren op, 0.5% minder dan in 1982-83. Echter grote verschillen per regio, van 27% afname tot 28% toename. Gemiddeld bracht een paar 0.32 jongen groot; tussen de regio's werden geen significante verschillen in de jongenproductie gevonden. In zes van de zeven regio's was het broedsucces in 1992 lager dan in 1982.

Haas D. 1995. Schadensursachen von über 70 tot oder verletzt aufgefundenen Wanderfalken. Beih. Veröff. Naturschutz Landschaftspflege Bad.-Württ. 82: 283-326.

Uitgebreide analyse van doodsoorzaken van Slechtvalken (en andere roofvogelsoorten), variërend van verkeersslachtoffers, tot geëlectrocuteerde dieren (hoogspanningsleidingen), slachtoffers van onderlinge agressie, vergiftiging, aanschot, infecties, afwijkende veerontwikkeling, teken, trichomoniasis en dood op het nest aangetroffen vogels. Verder beschrijving van rehabilitatie en behandeling van valken die door mensen uit het nest zijn gehaald en verkeerd zijn gevoederd (o.a. fraaie foto van Buizerd met rachitis, waarvan de staart zwaar beschadigd was).

Haraszthy L., Rékási J. & Bagyura J. 1994. Food of the Red-footed Falcon (*Falco vespertinus*) in the breeding period. Aquila 101: 93-110.

Voedselkeus van Hongaarse Roodpootvalken in broedseizoen bestudeerd door prooiresten bij nesten te verzamelen (765 prooien, van 53 soorten) en door nesten van zonsop- tot zonsondergang te observeren (gedurende 57.5 uren). In nat jaar werden relatief veel vuurpadjes gepakt, in droge jaren veldmuizen. Ongeacht het weer bleven sprinkhanen de belangrijkste prooi-soort.

Heller M. 1995. Die Entwicklung einer neuen Wanderfalken-Population im württembergischen Unterland. Beih. Veröff. Naturschutz Landschaftspflege Bad.-Württ. 82: 273-282.

Studiegebied nabij Stuttgart van c. 5000 km². Eerste broedpaar in 1987, vervolgens resp. 2, 3, 6, 10, 15, 20 en 25 paren in 1988-94. Meeste broeden in steengroeves die nog in gebruik zijn. Jongen uit

steengroeves paren ook met vogels afkomstig van broedgevallen op gebouwen.

Heller M., Hepp M., Nickolaus H., Schilling F. & Wegner P. 1995. Gebäudebruten des Wanderfalken. Beih. Veröff. Naturschutz Landschaftspflege Bad.-Württ. 82: 247-262.

Op plaatsen waar natuurlijke nestplaatsen ontbreken (zoals bergwanden), kan ophangen van nestkasten aan koeltorens, bruggen, viaducten en kerken belangrijke factor zijn bij de vestiging van Slechtvalken. Aanwijzingen voor bouwen en ophangen van kasten worden gegeven.

Hepp K. 1995. Situation der Wanderfalken im angrenzenden europäischen Ausland. Beih. Veröff. Naturschutz Landschaftspflege Bad.-Württ. 82: 219-224.

Overzicht van positie Slechtvalk in Nederland, België (nog geen broedgevallen sinds uitsterven), Luxemburg (eerste broedgeval in 1995 verwacht), Frankrijk, Zwitserland, Oostenrijk, Tsjechië, Slovaakse, Polen en Denemarken (1973-95: geen broedgevallen; doortrek toegenomen van 50-70/jaar in 1970-79 naar 200-300/jaar in vroege jaren negentig).

Hepp K., Schilling F. & Wegner P. 1995. Beiträge zur Biologie des Wanderfalken. Beih. Veröff. Naturschutz Landschaftspflege Bad.-Württ. 82: 327-349.

Een samenraapsel van eigen bevindingen (niet echt doorwrocht gepresenteerd) en literatuur. Overzicht van directe en indirecte verstoringsbronnen voor Slechtvalken, zoals vliegtuigen (zweef-, hangglider, ultra-licht, verkeers-), industriële activiteiten (steengroeves, wegaanleg, bosbouw), beklimming van rotswanden, Raven-hetze (sensatieberichten in de pers als zouden Raven massaal lammeren hebben afgeslacht, met als Pavlov-reactie de roep om met het geweer in te grijpen, worden ontkracht), houders van postduiven, teken (vooral onder nestjongen), luisvliegen, marters, Oehoe (predatie door Oehoes kan lokaal van betekenis zijn), Havik (valken kunnen Haviken makkelijk van zich afhouden). Verder informatie over legbegin, broedduur, intraspecifieke interacties en dichtheid.

Hepp K., Schilling F. & Wegner P. (red.) 1995. Schutz dem Wanderfalken. 30 Jahre Arbeitsgemeinschaft Wanderfalkenschutz (AGW) - eine Dokumentation. Beih. Veröff. Naturschutz Landschaftspflege Bad.-Württ. 82: 1-392. ISBN 3-88251-218-0. Prijs DM 39.-. Te bestellen bij: Landesanstalt für Umweltschutz Baden-Württemberg, Postfach 210752, D-76157 Karlsruhe (Griesbachstr. 1-3, D-76185 Karlsruhe).

Een alomvattend overzicht van 30 jaar actieve bescherming van Slechtvalken in Duitsland. De bijdragen worden in deze rubriek apart behandeld. In chronologische volgorde worden in het vierde hoofdstuk de belangrijkste activiteiten van de AGW doorgenomen, een vrijwilligersclub die zich voornamelijk bezighoudt met inventarisatie, actieve bescherming (horstbewaking, plaatsen van nestkasten, politiek beïnvloeden, doodsoorzaken analyseren). De AGW raakte gebrouilleerd met de Duitse valkeniersbond, welke in eerste instantie trachtte de AGW te desavoueren en later (tot op de dag van vandaag) het probleem van uithorsten bagatelliseerde. De onverkwikkelijke controverse over welke activiteiten hebben geleid tot herstel van de

Foto: Buizerd in avondschemering (Jan van Dijk)

valkenpopulatie (kweken en uitzetten van valken door valkeniers of beschermen van leefgebied door AGW) bewijst eens te meer hoe verschillend kan worden gedacht over hetzelfde. Een Nederlandse pendant is te vinden in de uitzetterij van Haviken in de jaren zestig, waarvan sommigen nog steeds denken dat die actie heeft geleid tot herstel van onze populatie.

De dagelijkse bezigheden van de AGW vormen interessante lectuur in hoofdstuk 5 en 6. Een aantal gevallen van nestplundering wordt in detail beschreven, compleet met veroordelingen, recidive en achtergronden. Pas in de late jaren tachtig werd het probleem van bergbeklimmen als hobby onderkend. Nagenoeg iedere rotswand werd al gebruikt door klimmers voordat werd ontdekt dat daardoor de oorspronkelijke vegetatie totaal werd vernield en broedvogels (waaronder Slechtvalken) verdwenen. Het kostte nogal wat moeite om althans een deel van de rotswanden te vrijwaren van dergelijke activiteiten, iets wat niet altijd in dank werd afgenomen (vooral de Deutsche Alpenverein bediende zich van retoriek die bekend voorkwam; zodra belangen in het geding zijn, is blijkbaar alles geoorloofd). In de overige hoofdstukken worden deelonderwerpen uitgesponnen (zie elders in deze rubriek). Al met al een uitstekend overzicht, prachtig geproduceerd en voorzien van 100-en (meest kleuren-) foto's van Slechtvalken en hun leefgebied.

Hiraldo F., Donázar J.A. & Negro J.J. 1994. Effects of tail-mounted radio-tags on adult Lesser Kestrels. J. Field Ornithol. 65: 466-471.

Gedrag, broedsucces en overleving van bezenderde Kleine Torenvalken (bevestigd op de staart) werd vergeleken met die van Kleine Torenvalken zonder zenders. Tussen beide groepen werden geen verschillen gevonden in copulatieperiodes, copulatiefrequentie, prooiaanvoer, broedsucces en jaarlijkse overleving.

Holmberg T. & Falkdalen U. 1996. Jaktfalken och ripjakten. Vår Fågelvärld 55: 19-23.

Overzicht van de invloed van Slechtvalken op één van hun belangrijkste prooi-soorten in Zweden, het Alpenseeuwouhoen, of beter: de invloed van aantalsschommelingen in de stand van de sneeuwouhoenders op de stand en de jongenproductie van Slechtvalken.

Hunt K.A., Cortes A.R., Fouts A.A. & Hoff D.J. 1995. A new technique for collecting fecal-urate samples from nesting American Kestrels. J. Field Ornithol. 66: 334-342.

Beschrijft een methode (met bouwtekeningen) waarmee poep-urinezuur kan worden opgevangen bij jonge Amerikaanse Torenvalken. Van een ballon (9.5 x 4 of 5 mm) wordt een luier gemaakt die als een lederhosen aan het nestjong wordt bevestigd.

Jacobs E.A. 1996. A mechanical owl as a trapping lure for raptors. J. Raptor Res. 30: 31-32.

Vangen van volwassen roofvogels bij het nest kan worden uitgevoerd met een dho-gaza (staand net) en een oehoe als lokvogel. Tijdens aanvallen op de oehoe komt de roofvogel in het net terecht. Wanneer geen oehoe voorhanden is, kan een mechanische oehoe worden gebruikt. Door verschillende delen van de oehoe radio-grafisch bestuurbaar te maken, wordt zijn "echtheid" vergroot. In de VS werd zo'n namaakoehoe gebruikt bij het vangen van twee Accipitersoorten (Sharp-shinned en Cooper's, ongeveer overeenkomend met resp. een kleine Sperwer en Kleine Havik) en Red-shouldered Hawks (een buizerdachtige). In 79% van de pogingen werd de uil aangevallen. Het vangsucces bij de Red-shouldered Hawks was 54% (15 uit 28), bij de Cooper's Hawk 60% (3 uit 5) en bij Sharp-shinned Hawks 77% (48 uit 62), kortom niet veel slechter dan met levende oehoes. Bewegende delen aan de mechanische oehoe zijn echter cruciaal.

Jaschke K. 1996. Habicht (*Accipiter gentilis*) schlägt Bläbhuhn (*Fulica atra*) und schwimmt damit an Land. Charadrius 32: 36-37.

Adulte Havik (vermoedelijk vrouwtje) drijft 30 m van het land op meer en roeit moeizaam fladderend naar de oever. Blijkt Meerkoet in poten te hebben. Staat 40 min op de kant voordat

vliegend (met prooi) een 50 m verderop staande wilg wordt opgezocht.

Jenni-Eiermann S., Bühler U. & Zbinden N. 1996. Vergiftungen von Greifvögeln durch Carbofurananwendung im Ackerbau. Orn. Beob. 93: 69-77.

In 1980-93 werden in het voorjaar in Zwitserland 93 Buizerds en Rode en Zwarte Wouwen vergiftigd met carbofuran. In granulaatvorm wordt dit zeer giftige pesticide gebruikt ter bescherming van zaad van bieten en maïs. De slachtoffers werden alle in velden voeder- en suikerbiet en maïs gevonden, meestal na regenbuien. Tijdens regen lost het granulaat op en komen de regenwormen naar boven. Er wordt geconcludeerd dat het om doorvergiftiging gaat, volgend op de consumptie van met carbofuran verontreinigde regenwormen.

Kemp A.C. 1995. A comparison of hunting behaviour by each sex of adult Greater Kestrels *Falco rupicoloides* resident near Pretoria, South Africa. Ostrich 66: 21-33.

Sexe-verschillen in jachtgedrag van de Grote Torenvalk hebben te maken met verschillende rollen tijdens het broedtijd (man jaagt, vrouw broedt), omgekeerde geslachtsdimorfie (vrouw groter dan man) en daardoor bepaalde sexe-variantie in jachtterrein, prooikeus en jachtijd.

Kirmse W. 1995. Baumbrütende Wanderfalken in Deutschland. Beih. Veröff. Naturschutz Landschaftspflege Bad.-Württ. 82: 185-198.

Begin deze eeuw kwam er een boombroedende populatie Slechtvalken voor in Midden- en Oost-Europa. Deze bereikte rond 1930 zijn hoogtepunt, nam vervolgens af en verdween in de jaren zestig. Door uitwenning van jonge valken van kunstnesten in bomen wordt momenteel getracht een nieuwe boombroedende sub-populatie te creëren in Noord-Duitsland en NW-Polen. Mocht dat in 1997 nog niet zijn gelukt, wordt poging opnieuw bezien.

Kjellén N. 1995. Ålders- och könsfördelning hos sträckande rovfåglar över Falsterbohalvon hösten 1994. Anser 34: 85-104.

Overzicht herfsttrek (begin augustus tot midden november) roofvogels over Falsterbo (Zuid-Zweden), inclusief totalen over 1986-93 en vermelding van percentage juveniel onder doortrekkers en mediane doortrekdatum. Doortrekgafieken, indien bekend gesplitst naar leeftijd en sexe, en uitgebreide toelichting. Hoge percentages juvenielen duiden op goed broedseizoen, ondanks warme en extreem droge juli. Wespendif is enige soort met een significant negatieve trend voor Falsterbo. Slechtvalk met 37 doortrekkers (meer adulte dan juveniele) beter dan ooit vertegenwoordigd, wat een toename in de Zweedse populatie aangeeft.

Kjellén N. 1995. Projekt Glada - Årsrapport 1994. Anser 34: 11-16.

Onderzoek aan Rode Wouw in Skåne, Zuid-Zweden. Zweedse populatie rond 1970 slechts 50 paar, in 1994 al meer dan 500 paar. Wintervoedering stopte in 1990/91, wat geen negatief effect op de populatie had. Aantal overwinteraars in Skåne geschat op 750 vogels in 1994/95. Ook sterke toename doortrek bij Falsterbo. Tabellen met aantal paren in studiegebied in 1977-94, jongen/paar, jongen/succesvol paar, percentage mislukte broedsels, aantal overwinteraars per deelgebied per winter en doortrek Falsterbo 1986-94 (plus % juveniel).

Kolsters J. 1996. Roofvogels van de Buikheide in 1995. Blauwe Klauwier 22(1): 6-15.

Op 550 ha werden 4 (geschat 6-7) Buizerds, 3 Sperwers en 2 Haviken vastgesteld. Informatie over broedsucces. De enige Havik met eieren werd in de eifase uitgehaald.

Kostrzewa A. 1996. A comparative study of nest-site occupancy and breeding performance as indicators for nesting-habitat quality in three European raptor species. Ethology Ecology & Evolution 8: 1-18.

Verschillen in habitatselectie werden in 52, 25 en 28 plots (voor resp. Buizerd, Havik en Wespendif) onderzocht met behulp van discriminantanalyse. Havik en Buizerd vertoonden onderling veel overeenkomst in habitatkeus, beide weken echter af van die van Wespendif. Territoria werden niet willekeurig gebruikt; sommige plekken bleken een duidelijke voorkeur te hebben. Deze voorkeur was gerelateerd aan nestsucces: veel gebruikte territoria hadden het

grootste nestsucces, wat op zijn beurt goed correleerde met "goede" habitats.

Krijnen P. 1995. Roofvogeltellingen in de Noordoostpolder in januari 1995. Vogels in Flevoland 3: 33-37.

Vnl. open-land-telling, waarin "de bossen in mindere mate in de telling meegenomen worden" (wat dat ook moge betekenen). In totaal 132 roofvogels in 9 soorten, vooral Buizerds (97) en Torenvalken (16).

Krüger O. & Stefener U. 1996. Nahrungsökologie und Populationsdynamik des Habichts *Accipiter gentilis* im östlichen Westfalen. Vogelwelt 117: 1-8.

Haviken werden in 1980-94 onderzocht in een gebied van 250 km² (vanaf 1990 425 km²) tussen Osnabrück en Bielefeld. De dichtheid van Haviken fluctueerde in deze periode tussen 3.6 en 7.4 broedparen/100 km² (mediaan 5.5). De gemiddelde jaarlijkse jongenproductie varieerde van 0.5 tot 1.8 uitgevlogen jong per broedpaar. Er werd een significante negatieve correlatie gevonden tussen broeddichtheid en jongenproductie (indicatief voor dichtheidsafhankelijke regulatie). De tien belangrijkste prooi-soorten waren goed voor 80% van het aantal prooien; de houtduif was met 38% verreweg het belangrijkste (totaal 5167 prooien gevonden, in 63 soorten). De predatiedruk door Haviken vormde voor geen enkele prooi-soort een bedreiging van de stand. In het broedseizoen werden meer kleine vogels en postduiven gepakt dan daarbuiten. Nogal onverwacht was de bevinding dat de jongenproductie omgekeerd evenredig was gecorreleerd met de gemiddelde biomassa in het territorium. Vermoedelijk wijst dit op het belang van kleine prooien in de broedtijd, omdat grote prooien weinig profijtelijk bejaagd kunnen worden (bovendien vaak deels kwijt aan andere predatoren). Het aandeel duiven correleerde positief met de jongenproductie; zonder duiven zou een hoog broedsucces niet mogelijk zijn.

Kuhn M. & Weiser H. 1995. Baumfalke (*Falco subbuteo*) in Nestmaterial verfangen. Charadrius 31: 188-189.

Boomvalk nestelt in kraaienest in hoogspanningsmast bij Bornheim. Enige jong zat op 39-41-daagse leeftijd nog steeds op nest, en werd daar ook gevoerd. Bleek met één poot vast te zitten aan plastic snoer (waarmee hooibalen worden samengebonden), dat het bot van de poot had doorsneden. Kraaien verwerken vaak dergelijk materiaal in hun nesten.

Leshem Y. & Yom-Tov Y. 1996. The magnitude and timing of migration of soaring raptors, pelicans and storks over Israel. Ibis 138: 188-203.

Overzicht van de doortrek van roofvogels, pelikanen en ooievaars door Israel, voornamelijk in de jaren tachtig: ongeveer een half miljoen roofvogels in het najaar, ruim een miljoen in het voorjaar. Van Schreeuwarend en Balkansperwer passeert de hele wereldpopulatie. Van de soorten die in groepen doortrekken, passeert 90% binnen 13-18 dagen (Balkansperwer, Schreeuwarend, Wespandief, Roodpootvalk). Voor de meeste soorten bestreek de najaarstrek een langer tijdvak dan de voorjaarstrek. Timing en snelheid van doortrek leken verband te houden met de leeftijd waarop voor het eerst wordt gebroed (hoe ouder, hoe langer de doortrekperiode), menu (insecteneters eerder in najaar en later in voorjaar) en de grootte van het broedgebied.

Little B., Davison M. & Jardine D. 1995. Merlins *Falco columbarius* in Kielder Forest: influences of habitat on breeding performance. Forest Ecology and Management 79: 147-152.

Smeltekens in Kielder Forest (Northumberland) namen toe van 10 paar in 1982 naar 29 paar in 1991. Dit kwam doordat ze nieuw-ontstane nestelmogelijkheden langs bosranden leerden te exploiteren. Er werden geen verschillen in reproductie gevonden tussen territoria op hoogveenheidevelden en op grasheides met naaldbos. Evenmin was er een verschil in jongenproductie tussen paren die oude kraaienesten gebruikten, en paren die andere boomnesten gebruikten of op de grond broedden.

Lugert J., Meyer J. & Meyer G. 1994. **Beobachtungen an einer Wiesenweihenkolonie (*Circus pygargus*) im Bereich der "Alten Sorge" (Eider-Treene-Sorge-Niederung). Corax 15: 309-316.**

Kolonie Grauwe Kieken, bestaande uit 10 vrouwtjes en 12 mannetjes. In 1990 waren 7 broedsels succesvol (21 jongen). Mislukkingen kwamen voornamelijk op conto van verstoring door vissers. Drie waarschijnlijke vervolglegels gingen op 1-3 juni van start (eerste legels rond half mei). Twee andere late broedsels hielden verband met de bigame mannetjes, die opnieuw begonnen te baltsen nadat hun eerste wijfje op eieren zat. Hoofdvoedsel was de veldmuis. Voederingsfrequentie steeg van 0.35 naar 1.2 prooiovergaves per uur in de loop van de opgroeperiode. In het nabijgelegen Delver Koog zakte de stand van 12 paren in 1970 naar 1 paar in 1991.

Mammen U. 1995. **Die Situation der Greifvögel (Falconiformes) und Eulen (Strigiformes) in Sachsen-Anhalt unter besonderer Berücksichtigung des Jahres 1994. Orn. Jber. Mus. Heineanum 13: 101-114.**

Over 1988-94 bleef de stand van Buizerd en Rode Wouw stabiel, terwijl de Zwarte Wouw steeg. De gemiddelde dichtheid (broedparen/100 km²) was in 1994 26.5 voor de Buizerd, 12.9 voor Rode Wouw, 3.5 voor Zwarte Wouw, 3.4 voor Bruine Kiek en 14.0 voor Torenvalk. Het aantal jongen per paar lag na 1991 lager dan daarvoor. Auteur wijdt dat aan drastische hervorming van de landbouw sinds 1991, maar bedenk dat de jaren 1988-90 Europa-wijd buitengewoon goede jaren voor roofvogels waren. In feite is de periode 1988-94 te kort om uitspraken over trends te doen.

van Manen W. 1996. **Demografie en voedsel van overwinterende Blauwe Kiekendieven *Circus cyaneus* in Drenthe. Limosa 69: 9-12.**

Tellingen op 6 Drentse slaappleaatsen in 1989-95. In winters met veel kieken waren vrouwtjes en onvolwassen vogels in de meerderheid; in magere kiekenwinters ging het (bijna) uitsluitend om adulte mannetjes. De meeste onvolwassen vogels waren mannetjes. De 1093 prooien (in braakballen) hadden betrekking op veldmuis (993), aardmuis (4), rosse woelmuis (1), dwergmuis (3), muis spec. (2), bos/beemdspitsmuis (1), konijn (1), vogels (82), insecten (5) en vis (1). In jaren met veel veldmuizen was het aantal overwinterende Blauwe Kieken het grootst.

Möller B. 1995. **Beobachtungen an Schlafplätzen überwinternder Kornweihen (*Circus cyaneus*) in der Hildesheimer-Peiner Lößbörde/Niedersachsen. Beitr. Naturkd. Niedersachsens 48: 66-71.**

Zes slaappleaatsen (waarvan slechts eentje in vochtig terrein) in winter 1993/94 bezet van begin oktober tot eind maart. In piekjaar van veldmuizen werden maximaal 15-20 Blauwe Kieken op de slaappleaatsen vastgesteld. Veldmuis was enige prooi in braakballen. Gebruik van slaappleaatsen wordt gekoppeld aan beschikbaarheid van foerageergebieden.

De rest van de samenvattingen komt in de volgende Takkeling.

